

Szerkesztőség és
kiadóhivatal:
Egressy-utca 27-ik szám alatt,
Iső körben van, hova a lap
egy szellemi, mint anyagi ré-
szét illető minden közlemény
intézendő.

BÁCSKAI ELLENŐR.

Társadalmi, közmívelődési, szépirodalmi és közgazdasági közlöny.

Előfizetési díj:

Helyben házhoz hordva és
vidékre postán küldve:
Egész évre . . . 12 korona
Félévre . . . 6 korona
Negyedévre . . . 3 korona
Egyes szám ára 20 fillér.

Megjelenik hetenként kétszer:
vasárnap és csütörtökön.

Csak bérmentes levelek fogadtatnak el a kéziratok nem adatnak vissza.

Háromhasábos nyilttér sora:
40 fillér.

Cselédügyünk.

Közeledik Szt. György napja, felszínre hozzuk mi is ezt a fontos kérdést, mert a cselédügy jó és rossz oldalai a családi tűzhely nyugalmát érintik.

Nálunk Szabadkán télen, a mikor a mezei munkálatok teljesen véget értek, a környékbeli parasztlányok bejönnek a városba szolgálatba, ezek között elvétve bár, de mégis találhatni olyat, ki a házi teendőket elvégezni képes és dolgozni akar, de ezek jó része alighogy tavaszodik selkezdődik a mezei munka, ott hagyja téli állomását.

Eképen áprilistól novemberig, tebát majdnem nyolc hónapon át, a cseléd tartó gazdák nagyrésze teljesen cseléd nélkül van.

Maradnak az ugynevezett *állandó cseléddek*. E néven nevezik itt ugyanis azokat a kik nem mennek mezei munkára, hanem egész éven át szolgálatba vannak. Ezeket három kategóriába sorozhatjuk:

1) Azok, melyek évek óta házen szolgálva egyhelyben megmaradnak, de ezek nálunk oly ritkák, mint a fehér holló.

2) Azok, melyek csak azért maradnak itt, mert itt szolgál (a 86. cs. és kir. valamint a 6-ik m. kir. honvéd gyalog ezrednél) szerezjük, s ha a szolgálatadó nem enged meg, hogy imádójuk parancs kiadás utántól kezdve a *»capistráng«*-ig csapja a szelet a konyhában — inkább helyre se megy — van hely elég azt tartja s válogathat benne.

3) Azok, kik csak névleg cseléddek, tóny-

leg pedig tunya semmit tevék s azok jórésze hozzá még tolvaj is.

Az elsőket semmiképen el nem hagyják. — És most tessék választani a második és harmadik csoportbeliek között, mert tertium non datur.

A cseléd tartó asszonyok pedig a kik bizonyos okokból *kényszerülve vannak* cselédet tartani, olyat fognak a melyet kapnak és örülnek, hogy legelőbb a házból kimozdulhatnak, mert van kire bizni a kisedet.

De meddig tart ez a dicsőséges állapot? Csak addig, a míg először a cselédet a piacra küldik, mert másnap a cseléd vagy megbetegszik, vagy pedig megkapja azt a *bizonyos levelet*, a melynek folytán neki haza kell mennie, mert az anyja nagyon beteg, vagy talán már meg is halt! s vág hozzá olyan siralmas arcot, hogy a gazda akarva, nem akarva kénytelen őt elbocsájtani s most ismét várhat míg cselédet kap.

Hogy az a levél hamis, a vagy a betegség színlelt, ez iránt tisztában vagyunk, csak a valódi ok felől nem voltunk még eddig teljesen tisztában.

Amde most rájöttünk arra is és ajánljuk az illetők figyelmébe. Szabadkán van több cseléd közvetítő-intézet, ezen intézetek mind egyikeben van egy ugynevezett elvezető alkalmazva, ki a helykereső cselédeket a cselédkereső gazdákhöz elvezeti, ha ezen gard-de dames nem kapja meg a busás *»borraváló«*-ját, akkor ugyan várhat az a cseléd tartó gazda a míg neki ismét cselédet visznek. Ezen elvezetőnök továbbá akként igyekeznek a sa-

ját és gazdájuk jövedelmét gyarapítani, hogy az általuk elhelyezett cselédeket mindenféle kecségető ígéretek és jelenlegi helyük becsmérése által a betegség színlelésére avagy azon *bizonyos levél* elfogadására rábeszélnek és a cseléd vagy egyszerűen otthagyja helyét, vagy felmond, avagy — igen gyakran — egy szép reggelen hült helye van, s ha ityenkor panaszra megy a gazda akkor az a cseléd, oly éktelen becsmérésekkel áll elő, hogy az asszony inkább jónak látja ott hagyni őt és az igazságszolgáltatást, — sem hogy még esetleg ő legyen pellengérré állítva, mert bizony *meghalt Mátyás király*.

A cselédügy csak nálunk rendezetlen. A külföldön társadalmi uton létesített intézetek működnek, a hatóságok legmesszebbmenő támogatása mellett.

Hazánkban a szegedi nők 1900. évben lelkes mozgalommal intézetet létesítettek a cselédügy rendezésére. A szegedi egyesület tagjai számára egy koronáért, nem tagoknak két koronáért közvetít cselédeket. A helynelküli cseléddek számára otthont rendezett be, a melyben egyfolytában három napig tartózkodhatnak s napi 40 fillérért kapnak lakást és ételmezést, reggelit, ebédet és vacsorát. Az egyesület működését abban az irányban is kiterjeszti, hogy a vidékről toborozzon jó cselédeket. Legfőbb ideje, hogy a cselédügy rendezésére a mi társadalmunk is megmozduljon.

Előnyei nagyok egy oly intézetnek, a mely nem nyereszkedésre alapított, kiadásai a legszerűebbek és így nincs üzleti érde-

A „BÁCSKAI ELLENŐR” TARCAJA.

Ma reggel . . .

Ma reggel hajam közt
Egy szálat leltem én,
Olyan, mint az ezüst,
Csillogó hofehér

Csillogó hajamnak
Fehér ragyogása
Örök bánatomnak
Tanubizonyysága

Fehér Rózsa.

A só házában.

A mult nyáron ott bolyongtam Máramaros vármegyében, az ősfenyvesek és a só házában. Gázoltam a parányi Tiszát, a mely itt olyan nevetséges kicsi én előttem, a ki láttam tengerként előmleni az Alföldön. Gyönyörködtem az erdőborította hegyekben, melyeknek rengetegeit csak ritkán zavarja fel a vadászok lármája. Fitymáltam a sovány, terméketlen földeket s meghajtottam a fejem a fehér kincs, a só előtt.

Három nevezetesebb telepe van Máramarosban a sóbányászatnak: Szlatina, Sugatag és Rónaszék. Mindenik között talán a legrégibb és legnagyobb a szlatinai, de a legmodernebb és legérdekesebb a rónaszéki.

Rónaszékre olyan vonaton mentünk, a me-

lyik esztendőként legalább is kétszer fordul bele az alant zugó patakokba s a melyeknek legalább is tizszer szakad le a hidja, minek folytán nem egyszer áznak el ezeket érő sórakományok.

Rónaszék festői fekvése mindenkit meglep, a mint egy fordulónál előbünk rakja fehér házait és sótelepeit. A mint nézi az ember a zöld völgykatlant, a zugó patakokat, nem is hiszi, hogy ennek a völgynek gyomra rejti magában Magyarország egyik leggazdagabb erű sötömbjét. S dacára a folytonos művelésnek, még ma sem látszik meg a gazdag erek csappanása. Pedig Rónaszék sóbányászata is a rómaiak korába vezethető vissza. A rómaiak után a magyar királyok adták itt bérbe a sóbányászatot jobbára idegen *»sculteit«*-oknak. A tizenhetedik században Apaffy, erdélyi fejedelem birtokolta. Ma a kincstáré.

Jelenleg, a 16 megkezdett akna közül csak egy van művelés alatt: a Ferenc akna. Tizenkettőt elöntött a víz, a sóbányák e megölője s most igyekeznek betömni azokat használatlan, földes sóval.

A Ferenc-akna körül van a legnagyobb sürgős forgás. Itt emelik ki a só kockákat s itt rakják fel a kerek vaskocsikra; itt van a villamos telep központja s a hatalmas gépház vetekszik egy gőzmalom berendezésével.

Mikor a bánya főmérnökétől kikaptuk az engedélyt a leszállásra, felöltöztettek bennün-

ket kopott kalapokba és kabátokba, hogy meg ne ártson jó ruháinknak a piszok. Ez az óvintézkedés azonban felesleges, mert a sóbányák rendszeren igen tiszták.

Megérkezett a felvonó-gép; mi beleültünk; a felügyelő kolompolt s megindult a kosár lefelé.

— Jó szerencsét! kiáltották utánunk s a hány akna nyilásánál elhaladtunk, utánunk hallatszott mindenütt a bányászok monoton üdvözlése: jó szerencsét! S ha néztük fent a kis akna nyilást, a melytől mindjobban távolodtunk s ha méregettük az alattunk tángoló semmiséget, úgy nagy okunk volt arra, hogy szívünk megdobbanjon és hevesebben verjen. Az ilyen leszállások hatalmas iskolái az istenfélelemnek.

Egyszerre megáll velünk a kosár s mi egy kis ajtón át belépünk egy sötét, szűk folyosóba. Csak vezetünk parányi méce libeglobog a koromsötétben. Jó darabig megyünk így lépcsőkön fel, lépcsőkön le, míg végre, megüti füleinket a bányászok tompa kalapácsütése s folytonos zuhogás hirdeti, miszerint a föld alatt itt milyen mozgalmas élet van.

Kiérünk egy erkélyre s feltáru előtünk a bánya egész fenségében. Vagy 100 méterre alattunk egy egész kis sürgő forgó világot látunk küzdeni a villamos lámpák sápadt fényénél. Mintha a föld gyomrának mesebeli gnómjai kavarnának lent a só kris-

ke a helyek gyakori megváltoztatásában, a cselédelhelyezés mellé pedig célul tűzheti a cselédképzést, otthon létesítést, később a jó és hű cselédség jutalmazását. Nagy társadalmi baj orvoslására vállalkoznak, akik ilyen irányu mozgolomnak élére állanak.

A meghosszabbított indempitás.

Budapest, 1902. év április 18-án.

Ha a tisztelt Házban tovább is úgy folynak a dolgok, mint eddig, ha a nemzeti alkotás szántóföldjét tovább is beszédek árasztják el, valóban nem lehet tudni, vajon elég lesz-e az ujabban éppenséggel június végéig tervbe vett ideiglenes pénzügyi kezelés; nem lehet tudni, mikor jutunk végre rendes állambáztartáshoz. Mint a nyalánk gyermek azt a kéjes élvezetet szerzi magának, hogy a kapott csemegét lehetőleg sokáig körülragicsálja és csak a legkisebb morzsát nyeli le, úgy eszi bele magát a t. Ház is ebbe a parlamenti ujonckoknak persze első költségvetésbe, mintha soha sem is kellene elintézni. A parlament neve a *beszélni* igéből származik ugyan, de ennek a beszélésnek *tanácskozásnak* kellene ám lennie, hogy alapos, a felmerülő szükségleteket és azok kielégítését tárgyaló megfontolások után határozatot hozzanak. De folyton-folyvást megújuló beszéd által a határozathozatalt megakadályozni, -- ez csak nem lehet helyes gyakorlata a parlamentárizmusnak. És ha valahol, a költségvetéssel szemben bizonytalannal, a költségvetéssel szemben bizonytalannal, a képviselők minden kiváltsága onnan ered, hogy módjukban van az államnak mindig idejekorán rendes költségvetést adni, és most a szőlés szabadságát arra használják, hogy késleltetik a költségvetés idejekorán való elintézését. Tisztelet, becsület az alaposnak; de az alaposnak csak nem mutatkozhatik abban, hogy folytonos okoskodással feleslegessé tesszük az alapos sághoz: költségvetés, mely december 31-ére készül el, nem költségvetés a folyó évre; már pedig ha pergőnyelvű, erősgégű honatyáink nem gazdálkodnak jobban az idő értékesítésével, a június végéig minden különös művészet nélkül könnyen december végéig lehet.

tékesítésével, a június végéig minden különös művészet nélkül könnyen december végéig lehet.

Persze meglehetősen sok elsőszülött mandátumnak örvendünk a t. Házban, és ezeknek becsúzóba birtokosai, hogy az otthonvaló hatást még imponálóbbá és tartósan termékennyé tegyék, iparkodnak a nagy nyilvánosság előtt elvégezni szellemi bemutatkozó látogatásukat. Ezt a személyes érdekek szempontjából nagyon jól meglehet érteni, de a közérdek szempontjából *nem*. A közérdek nagyon türelmesen vár ezekre az *actes de présence*-ra, míg legsürgősebb követeléseit elintézik, és ki tudja?... az oly féktelenül tölakodó urak közül, a fogadtatásból, következtetve, melyben részeselek, sokan szegyenkezve érzik, hogy bizony nekik is jobb lett volna még tovább várni. Nem állíthatjuk ugyanis, hogy a Ház színvonala valami nagyon emelkedett volna. Az ország kíváncsisága kielégítésétől bőségesebben ki van elégitve, most már az ország ügyei követelik a sürgős kielégítést. A közoktatásügyi ministeriumon kívül, melynek tárgyalása most közeleg a befejezéshez, az igazságügyi, a honvédelmi és a pénzügyi ministeriumok várnak még a végleges elintézésre. És ezzel alkotmányosan még nem adtak többet az államnak, mint adnak a testnek az egészséges lélegzés lehetőségével. Kulturális táplálószerkeket az erősségre, a további szellemi és gazdasági fejlődés feltételeit ezzel még nem adták meg a fejlődni akaró államnak. Pedig ezt az országgyűlést nemzetközi feladatok teljesítésén kívül mindenek előtt rég halaszthatatlanná tett reformok alkotására és keresztülvitelére választották. Ezekről nem szabad kompromittáló időpazarlás által időt elvonni; ezért a Ház minden részén szem előtt kellene tartani, hogy nemcsak akkor vagyunk lelkiismeretes parlamentáriusok, ha kellő pillanatban *beszélni* -- hanem talán még inkább akkor, ha kellő pillanatban *hallgatni* is tudunk.

R. I.

tályos felületén. Jobbra, balra és előttünk hatalmas csarnokok vesznek el a sötétnek végtelenébe. Temploma ez a földalatti isteneknek. Soká néznék ezt a látványt, ha vezetőnk nem unszolna a tovább menetelre. Elveszünk ismét a folyosók tömkelegébe; de csakhamar egy tágas csarnokba érünk. Ez az akna kápolnája. Falai, oltára s minden berendezése úgy va kifaragva a legnemesebb kristály sóból. Egyik oldalán tábla van, szintén sóból, mely József főherceg látogatásának emlékét hirdeti.

Innen csakhamar leérünk a munka színhelyére, ahol a legfárasztóbb küzdelem folyik. Egy-egy sötétb kiemelésében 6-8 munkás izzad. Ezeket a sólákat azután szabályos sulyu kockákra kell szóthassogatni a mihez rendkívüli gyakorlottság és szemérmérték kell. Minden 50 kilós sókockáért kap a munkás 5 krajcárt. S ilyenén módon 6 óra alatt, a mennyi ideig bírja a munkát, megkereshet egy bányász 3-4 koronát.

A bányamunkás azonban 50 éves korában teljesen munkaképtelen. Az a 6 óra a föld mélyében sokkal fárasztóbb és emésztőbb, mint 12 óra a föld színén. Épen azért a kincstár gondoskodik rendes nyugalapról s mindenféle humánus intézményről, úgy, hogy egy szorgalmas munkás nyugodtan hajthatja pihenőre fejét. Megemlítésre méltó dolog, hogy Rónaszéken a kincstár tart fenn hitel és fo-

gyasztási szövetkezetet; csapszékek nincsenek s az iskolában magyarul tanítanak s a jobbára idegen nemzetiségű lakosság ma már valóságos gyarmata a magyar kulturának.

A Ferenc-akna után Rónaszék másik nevezetességét az Apaffy-aknát néztük meg. Ezelőtt 200 esztendővel elborította a víz s azóta gyönyörűen faragott falaiért, vízhangjáért s taváért a turisták kedvenc látványlója.

Hétszáz lépcsősor vezet le a bányába, mely alkotmány, habár teljesen fából van, ma 200 év mulva is teljesen ép, a só impregnáló ereje folytán.

Az akna belseje teljesen úgy néz ki, mint egy óriási harang; felül villamos ivlámpa szórja a földalatti világra kísérteties fényt.

A lépcsők aljában egy derengye vár reánk, melyre ráülünk s csendesen uszunk a földalatti tavon. Ez a tó 80 méter mély; vize dermesztő hideg és sűrű; annyira sűrű, hogy még sulyosabb tárgyak sem merülnek el benne. Beszélgetünk s dobogásunkat a lábainkkal. S beszédünket és dobogásunkat ezerszeresen adja vissza a bánya zugó orgonája a vízhang...

S még mikor poroszkált velünk hazafelé a sóvasut, akkor is füleinkbe zugott a vízhang, akkor is fejük felett lebegett a bányák titokzatos homálya.

M. L.

A takarmányrépa termesztéséről.

Szarvasmarha állományunk legkitünőbb téli takarmányát tudvalevőleg a répa képezi. Ezt az ország gazdaközönsége már be is látta, s alig van gazdaság, a mely répatermeléssel ne foglalkozna. Mindamellett a répatermesztés körül egy nagy hibát követünk el, mert talajaink alig félannyi répát teremnek, mint a mennyit helyes eljárás mellett teremhettek. Egyetlen növényünk sincs a melynél trágyázással, műveléssel és fajtakiválasztással olyan módon fokozhatnók a terméseket, mint éppen a répánál. Ennek illusztrálására a számok közül csak egy példát hozunk fel, a mely szerint egy gazda trágyázással a következő répaterméseket érte el:

Istállótrágya és trágyalével eléretett egy morgenen 196 q.

Istállótrágya és trágyalével 50 kg. szuperfoszfát, 50 kg. chilisalótrommal eléretett egy morgenen 242 q.

Istállótrágya és trágyalével 75 kg. szuperfoszfát, 100 kg. chilisalótrommal eléretett egy morgenen 284 q.

Istállótrágya és trágyalével 150 kg. szuperfoszfát, 100 kg. chilisalótrom, 75 kg. kálisóval eléretett egy morgenen 295 q.

Ezen egy példából is látható, hogy az istállótrágyán kívül műtrágyával rendkívül lehet fokozni a termést, s hogy 25-30 korona áru műtrágya a répatermést közel 100 métermázsával emelte; ha a répa értékét csak 80 fillerre tesszük is, morgenenként a tiszta jövedelem 50 koronával fokozható (1 katasztrális hold = 225 morgen.) Hogy ilyen eredményeket érthessünk el meg kell mindent tennünk, mert nem elegendő a műtrágyázás magában; az őszi szántás legyen mély s az istállótrágyát is ősszel kell alászántanunk, a földet pedig úgy megmunkálnunk, hogy az a lehető legporhanyóbb legyen. A vetést meglehetősen sűrűn kell eszközölnünk, mert nem a nagy répák, de a közép nagy és a sok répa adja a nagy termést. A nagy répák kevesebb táplálékot tartalmaznak s kevésbé jól tarthatók el. Ezért is a sorok egymástól legyenek 45 cm.-re, a répák egymástól távolsága pedig legyen 30 cm. Ilyen vetési mód mellett 12 kg. mag szükséges egy kat. holdra, a melyet elvetés után több ízben hengerezünk meg. A trágyázást illetőleg leghatásosabb a chilisalótrom, a melyet a csirázás megindulása után 3 heti időközben szórunk ki fejtrágya gyanánt. Igen fontos azonban a foszforsav is, mert nemcsak a termést fokozza, de az érést is sieteti a mi igen nagy előny különösen azért, mert az érett répa jobban eltartható. Nagyon fontos dolog azután az egyezés keresztülvitele és az idejében megejtett kapálás.

Minden esetre olyan rópafélét termesztünk, a melyek a legbővebben termőnek vannak elismerve. Ilyenek az eckendorfi alakuk, az olyanok tehát, a melyek nem elhagyásodók, hanem mindkét végükön csonkítottak látszanak. Ezeknek csak karó gyökereik van, kevés a rostos gyökér, oldalgöyökereik pedig nincs. Ezek közül rendszeren a legnagyobb termést adják a Kirsche-Ideál, Oriás-henger, Golden Tankard, Oberndorfi és Eckendorfi henger. Igen jók az Oberndorfi répák is különösen lazább talajra, jobb talajon erős trágyázás mellett könnyen üregek és romlékonyak lesznek. Miután azonban ezen répáknak más és más talajigényük van, helyesen az a gazdajár el, a ki kicsinybeni kísérletezéssel állapítja meg, hogy viszonyai között melyik adja a legnagyobb termést s nagyban azután azt fogja termelni. Minden-

esetre nemcsak egyéni, de nemzetgazdasági haszon volna ha a répafélék termését átlag 25-30%-al emelni tudnók, a mi egyáltalán nem lehetetlen.

Szabadka hetven év előtt.

Fényes Elek a harmincas években hatalmas ismertetőt írt Magyarország akkori állapotáról s munkájában igen érdekes adatokat találunk Bács-Bodrogh megyére, de főképp a mi városunkra vonatkozólag. Annál is inkább érdekes lesz e leírással megismerkednünk, mert az összehasonlítás folytán Szabadka fejlődéséről tisztább képet alkothatunk magunknak.

»Szabadka — írja Fényes — egy domokkal változó tórságon Szegedtől 4, Bajától 6, Pesttől 20 mértföldnyi távolságra fekszik. A város kiterjedése nagy, házai többnyire alacsonyok, földből verettek s náddal vannak fedve; azonban láthatni közöttük egynehány téglából épültet is. Nevezetesebb épületei: a katolicus parochia templom, a mely egészen a kalocsai székes-egyház formájára van építve, csak hogy nagyobb mintában; a franciskánusok szentegyháza és monostora; az ó-hittűeknek (gör. kel.) szép tornyos templomuk; a zsinagóga, a város tanácsháza, a kath. gymnasium 6 deák iskolával; a kath. capitalis iskola, az ispotály és árvák háza; a postaház, egy nagy lovas kaszárnya, a melyben egy ezrednek stabja s egy Svadrony szokott tanyázni. A bácskai ujoncok ebben az időben az 52. számú, Ferencz főherceg nevét viselő magyar gyalog és a volt Lichtenstein herceg huszár ezredéhez kerültek. A megye békeség idején a lovasságból egy egész nehéz lovas ezredet, azaz 6 svadrony tart s ennek stabja mindig Szabadkán szokott feküdni. Kaszárnyák voltak még Baján és Zomborban. A cs. kir. katonai élelvtár szintén Baján volt. — Szabadka lakosainak száma: 32,984, kik közül 31,414 róm. kath., 1251 nem egyesült ó hitű, 19 evang., 16 ref., 284 zsidó. A lakosság $\frac{2}{3}$ része rác, $\frac{1}{3}$ része pedig magyar, kevés némettel keverve. — A városhoz tartozó falukat és pusztákat is ide számlálván, ugy az egész népesség: 46,557 azaz: 43,234 róm. kath., 1951 ó-hitű, 19 evang., 26 ref. és 327 zsidóra megyen. — Nemes familia 200 számláltatik. — A lakosság közül a **magyarság** szokásait, nyelvét ópségben megtartván, semmi különös megjegyzésre méltó róla nincs. A **rácok** a magyarokkal együtt a legrégibb lakók a megyében s hogy rácok már Zsigmond idejében is laktak légyen itt, azt az azon időbeli oklevelekből világosan láthatni. A rác természetére nézve középszerű, köpcös, vállas, inkább barna, mint szőke, fekete tüzes szemű, bátor, jó katona, barátságos, buzgó, babonás, a pallérozódásban hátrább áll mind a magyarnál, mind kivált a németnél. Virgonc, jókedvű, a dalokat szenvedélyesen szereti s épen nem ritkaság vón asszonyoktól hevenyében komponált verseket hallani. Különös az, hogy a dal eleje mindig o — n kezdődik s azt addig nyújtják míg csak a lélegzet megengedi, s aztán jön először a dolog elvégzése. — A nők viselete minden izlés nélkül való s leányaikat, kik közt pedig sok szép találatna — nagyon eldiztelenítik. Öregüket a rácok nagy tiszteletben tartják s náluk most is megvan az a **patriarchai szokás**, mely szerint a legöregebb parancsol csak a háznál. Nemzeti táncuk az úgynevezett **Kolo**, a mely dudánál, vagy egy huros hegedű forma szerszámmal oly módon

megy végbe, hogy többen felálva egy férfi egy leánnyal körbe állván s kezeikkel összefogóztatva, addig keringenek, addig dobognak lábakkal, míg csak tökéletesen el nem fáradnak. — A rác a földművelést tunyán folytatja s csak olyan formán, mint ezelőtt 100 esztendővel szokásban volt. A németnél jóval szegényebb. — A többi nemzetiségek legkisebbet sem különböznek máshoni atyafiaktól. — Határa a városnak roppant ziterjedésű, mert szélességben 4, hosszában 5 mértföldnyire nyulik s van rajta 3 falu, u. m. Csantavér, Bajmok, Sándor és 6 népes pusztas 159,010 holdat, 752 □ ölet tézsen. — Szarvasmarha, juh, ló tenyésztése felette virágzó s az ezekkel való kereskedés fő élelmét teszi a lakosoknak. Ugyancsak határában vannak a Palicsi és Vérti tavak, valamint a Ludasi mocsár is. A Palics-tó Szabadka mellett terült el L formában s helyén még 1740 ben csak homokos legelő volt; de későbbben az itt ásatott számos kutakból a víz feladván magát, azt egészen elborította s belőle tavat formált. Kerülete 1781-ben: 8800 öl volt, szélessége 400-600 öl. Víze sós, tiszta és soha ki nem önt, se ki nem szárad. Benne számtalan vízi madár különösen szép hattyu tartózkodik. Ezen alul mintegy 50 lópnysíre van a Vértnek nevezett kisebb tó s az a megjegyzésre méltó, hogy ezek nagy víz idején se folynak össze. A mondott tavaktól 1 órányira terjed el a Ludas-mocsár, mely igen sok és jóízű csukával, ponttyal, sügérrel kedveskedik, csak hogy ezeknek halászata a sok nád és zombék miatt egy kissé terhes. Továbbá kedves tanyája ez a megszámlálhatlan sokaságu vízi madaraknak, a melyek közt gödényt se ritkaság látni. A hattyu itt szokta fiait kiköltetni s ugy viszi a Palics-tóra. — Az itteni halászatot haszonbérbe adja ki Szabadka városa. Ezen tavak körül székső is szokott seprtetni. — A földművelésben, baromfityészen kivül mesterségeket is folytatnak a szabadkaiak s különösen a sok vászonszővő és festő érdemmel említést. Boruk sok van, de gyenge, hanem gyömolcsük jó és elég. — Közönséges vásznat kereskedésre csupán a rác asszonyok szőnek, a kik azt elég ügyesen meg is tudják festeni. Bocskoros és szappanos nagy számmal van a városban. A 4 országos vásár főképp a szarvasmarhára és lóra nézve híres. — Egyébiránt van a városban 2 fűszeres, 20 posztó és egyveleges, 2 galanterie kereskedő, 3 vasárus és 1 könyv és művészeti bolt. — Magistratus: 1 főbíró, 1 polgármester, 1 kapitány, 10 senátor, 1 fő-, 1 aljegyző, 1 actuárius, 1 fő-, 1 alügyvéd, 1 szószóló, 1 számvevő, 1 adószedő, 1 kamarás, 1 árvák atyja, 1 főorvos, 1 sebész. — Portája: 46. **kp.**

Meghívás.

A »Szabadkai Lovasverseny Egyesület« 1902. évi ápril hó 20-án ma, vasárnap d. e. 10 órakor a városházán a főispáni hivatalban választmányi ülést tart.

Tárgysorozat:

- 1) Az 1901. évben megtartott versenyek bevételéről jelentés és a zárszámadások megvizsgálása.
- 2) Az 1902. évi költségelirányzat elkészítése.
- 3) Az 1902. évi versenynap meghatározása és versenyintézőség kijelölése.
- 4) Közgyűlési határnap kitűzése.
- 5) Indítványok.

Szabadkán, 1902. évi ápril hó 15-én.

Az elnökség.

Helyi és vidéki hírek.

— **Törvényhatósági közgyűlés.** Szabadka sz. kir. város törvényhatósági bizottsága, f. hó 24-én, csütörtökön d. e. 9 órakor rendes havi közgyűlést tart.

— **Tisztújítás Szegeden.** Szeged sz. kir. város törvényhatósági bizottsága, f. hó 21-én, hétfőn tisztújító közgyűlést tart. A tisztújítási előkészületek tárgyában a bizottsági tagok, f. hó 18-án, az ottani ügyvédi kamara helyiségében, értekezletet tartottak, melyen abban állapodtak meg, hogy a polgármesteri állásra: Pálffy Ferencz eddigi polgármestert jelölik. A helyettes polgármesteri állásra két pályázó van: dr. Tóth Pál főjegyző és dr. Fodor Károly tanácsnok. A tiszti főügyészi állásra egy pályázó van: dr. Ivánkovich Sándor eddigi főügyész. Az árvaszéki-elnöki állásra: Kelemen Kálmán ülnököt, az ülnöki állásra Szekerke Lajos árvaszéki jegyzőt jelölték. Az értekezlet kijelenté, hogy az állásban levő tanácsnokok megmaradását óhajtja. Ezek után az értekezlet az alügyészi, aljegyzői, osztály jegyzői, házi pénztárnoki, adópénztárnoki, községi bírói és gazdasági állásokra nevezte meg a jelöltjeit. — Szeged város közönsége mindenkor ünnepnapnak tekintette a tisztújítást, amikor föllobogózzák a középületeket, a városháza tornyára pedig felhúzzák a város lobogóját. Így lesz április 21-én is. Ósi szokás szerint, mikor a polgármestert megválasztják, három verset harangoznak. Az utolsó két tisztújításkor csak a polgármestert tisztelték meg harangszóval. Most a levéltárban régi iratokból kisütötték, hogy az oszlopos tisztviselőket is megilleti a harangszó. Pálffy Ferencz polgármester el is rendelte, hogy a helyt. polgármester megválasztása után két verset, a tanácsnokok és a tiszti főügyész választása után pedig egy-egy verset harangozzanak.

— **Megerősítés.** Az igazságügyminister a b. kulai járásbírósnál ideiglenes minőségben alkalmazott Szabó Sándor aljegyzőt ebben az állásban végleg megerősítette.

— **Új kórházi szabályrendelet.** Mamuzsich Lázár polgármester elnöklete alatt, f. hó 17-én csütörtökön d. u. 4 órakor a kórházi bizottság ülést tartott, melyen első sorban felolvasott a m. kir. belügyministeriumnak a közkórházak ügykezelésére vonatkozólag legújabb kiadott szabályrendelete. Az új szabályrendeletben meghatározott ügykezelés életbeléptetése iránt a »Mária Valéria közkórház« igazgatósága utasított, hogy a szükséges intézkedéseket tegye meg. Egyben a mostanáig érvényben állott kórházi szabályrendeletnek megfelelő módosítására a kórházi főorvos elnöklete alatt kiküldettek: a pénzügyi tanácsnok, a főszámvevő, tiszti főügyész, tiszti főorvos és a kórházi gondnok. Az átdolgozott új szabályrendelet legközelebb f. év június 30-ig a kórházi bizottsághoz benyújtandó. — Olvasott a »Mária Valéria közkórház« mult évi forgalmáról szóló kimutatás, melyből kiemeljük, hogy 1901. évben 2595 beteg ápolatott, összesen **hatvankilencezer** betegápolási nappal. Az ápolatottak — a vidékről beszállított súlyos beteget is beleszámítva — 4.5 százaléka halt meg; tisztán a helybeli ápolatottakat számítva a halálozás 3.6 százaléknak felel meg. A közkórház költségvetése 1901. évre 161.000 korona volt, melyet egészen fölhasználtak. A közkórháznak — adosságait leszámítva — mintegy 17.000 korona követelése van ápolási díjakban.

— **A bácskai gazdasági egyesület közgyűlése.** A »Bácskai gazdasági egyesület« f. év, ápril 24-én, csütörtökön d. e. 9 órakor, Zomborban rendes évi közgyűlést tart, melyen vármegyénk gazdasági ügyeinek több fontos ügyei fognak tárgyalni. Ilyenek: Tejszövetkezetek segélyezése, hús sertés tenyésztése, baromfityésztés, tagosítás behozatala, kivándorlási okok, stb. mindmennyi közgazdasági elsőrendű kérdések vármegyénkben.

— **Előkelő származásu apóca.** Jankovich Aurél volt Szabadka és Baja városok főispánja és pacséri Szucsich Lea leánya **Adrien**, e hó 7-én belépett az angol kisaszonyok szt. Pölteni zárdájába.

— **Szabadka város pöre a vármegye ellen.** Már jó ideje folyik egy nagy pör Szabadka sz. kir. város és Bács-Bodrogh vármegye között a régi katonai elszállásolási díjakból kifolyólag. A kereset szerint Szabadka város közönsége nagyobb összegeket fizetett ki és viselt ezen a címen vármegyénk helyett, melyeket most visszakövetel. A zombori kir. törvényszék dr. Grün József bíró előadása alapján Bács-Bodrogh vármegyét 108.000 korona tőkének és 1876. évtől számított kamatoknak megfizetésére kötelezte. A szegedi kir. ítélő tábla jóváhagyó ítélete most érkezett le. Miután a másodbírósági ítélet végrehajtható, a vármegye egyelőre a szeretház alaptól kölcsönveendő pénzzel fogja fedezni a kereseti összeget.

— **Football verseny.** A »Szabadkai Sport-Egylet« foot-ball csapata ma, vasárnap d. u. 3 órakor fog megmérkőzni a városligetben a budapesti »Egyetemi Athletikai-Club« foot-ball csapatával. Ez érdekes versenyre a sport kedvelő közönség figyelmét felhívjuk. A tiszta jövedelem a »fehér-kereszt« és a »szegénytanulókat segélyező egyesület« közt lesz megosztva. Helyárak: Ülőhely I—II sor 2 kor. III—IV. sor 1 kor. Állóhely 40 fillér. A sport egyleti tagok a 2 kor. jegynek felőt és tanulók a 40 filléres jegyet 30 fillérrel fizetik. A játéktér, valamint az ülőhelyek teljesen árnyékos helyen vannak. — A verseny után — a budapestiek tiszteletére — este 7 órakor a »Nemzeti Casinó« földszinti éttermében két koronás társas vacsorát rendeznek.

— **Gyászjelentés** Gabrovitz Ede m. kir. pénzügyministeri osztálytanácsos és neje szül. Lux Adél szülők, ugy saját valamint az alulírottak és az összes rokonság nevében is, fájdalomtól megtört szívvel tudatják, hogy forrón szeretett felejthetetlen leányuk, illetve nővér, jegyes, unoka, unokahug és rokon Gabrovitz Irén, hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után, folyó évi április hó 17-én, csütörtökön, délelőtt 11 órakor életének 19-ik évében jobblétre szenderült. A drága halott földi maradványai folyó év április hó 19-én, szombaton, délután 3 órakor fognak a gyászházban: I. kerület, Krisztinaváros, Attila-utca 101. sz. a. a róm.-kath. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni és azután Szabadkára szállítván, az ottani temetőben a családi sírboltba folyó évi április hó 21-én, hétfőn, örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise-áldozat folyó évi április hó 24-én, csütörtökön, délelőtti 10 órakor fog a krisztinavárosi plébánia templomban az Egek Urának bemutatni. Kelt Budapesten, 1902. évi április hó 17-én. Béke lengjen porai felett! Gabrovitz Emil és neje szül. Dünkel Hermin, Pátkay János és neje szül. Lux Irma, Lux Ödön és neje szül. Rieder Viktoria, nagynénjei és nagybátyjai, gyermekeikkel, Gabrovitz József, Jenő, Ervin és Edus, testvérei. Reiner Imre, jegyesse. Özv. Lux Józsefné szül. König Karolina, nagyanya.

— **A szabadkai izrl. népkonyha.** Az izrl. négyelet népkonyhája javára április hónapban a következő természetbeni adományok folytak be: Erős Gáspárné 2 kl. rizs, 2 kl. bab és 2 kl. lencse, Perl Lajos 12 kl. liszt, Bachrach Gyuláné 2 zsák burgonya, Geiger Gyuláné egy kis kosár zöldség, ifj. Geiger Móriné 1 kosár burgonya és Schwartz Péterné 9 üveg paradicsom és 1 kosár burgonya. Fogadják a nemesszívű adakozók az elnökség hálás köszönetét. — Megemlítjük még, hogy a népkonyha f. hó 18-án szép számú közönség jelenlétében ünnepélyesen bezárattott és ezen alkalommal az ott étköző öregebb egyének nevében Szikra nevű 48-as honvéd könnyekig megható szavakban mondott köszönetet a népkonyha elnökségének a szegények iránt valláskülömbőség nélkül tanusított nagylelkűségért, továbbá az ifjabbak nevében Slovák nevű tanuló mondott szép szavakban köszönetet azon jótéteményért, melyet nekik a népkonyha elnöksége juttatott. Ezen alkalomból, hogy a népkonyha bezárattott az elnökség kedves kötelességet teljesít, midőn azon nemesszívű adakozóknak, kik a népkonyhát 6¹/₂ hónapon keresztül adományaikkal felkezesették, hálás köszönetet mond és kéri a napjénben ü. egyleti tagokat és az

igen t. közönséget, hogy adományaikkal a népkonyhát ezután is segélyezzék és pártfogásukkal támogatni sziveskedjenek.

— **Jótekönyvelő nagy népnépegy.** A szabadkai I-ső négyelet, a szt. Antaltól nevezett népkonyha egyesülettel együttesen, f. év, június 8-án a városligetben: **állatsors-játékkal egybekötött népnépegyt** rendez, melyre előre is felhívjuk a nagyközönség szives figyelmét.

— **Orvosok tömörülése.** Zentán az orvosok, mint az országos orvos szövetség tagjai, legutóbb tartott értekezletükön egyhangúlag elhatározták, hogy a kártársi szellem ápolására fontosabb orvosgyakorlati kérdések megvitatására és az orvosrendi ügyekben való egyöntetű eljárásra kétheti időközben értekezletet tartanak, melynek megállapodásait magukra nézve kötelezőknek ismerik el.

— **Ifjusági kölcsönkönyvtár.** Wilhelm Samu helybeli könyvkereskedő eddigi kölcsönkönyvtárát kibővítette ifjusági kölcsönkönyvtárral. Kölcsöndíj egy hónapra 60 fillér.

— **Ellopott aranyak.** Ó-Becséről írják, hogy: Gruits György ó-becsei jómódu földműves gazda bázába ismeretlen tettesek kedden éjjel betörték. Gruitsnak nagy lánya van, a kinek ősi szokás szerint legfőbb ökes ségét képezte az a sok fénylő, drága arany, a mit ünnepek alkalmával a nyakában hordott. Egész kis vagyont értek ezek a csengő sárgacsikók, »dukáták«, a melyeket féltékeny gonddal őrizett. A gonosz betörők a tiszta szoba ablakát betörve hatoltak be és ott a szekrény fiókját felkutatva, az aranyakat elemelték. Elvittek 22 darab nagy arany pénzt és 20 drb. apróbbakat összesen 1216 korona értékben. A lopást csak reggel vették észre. A nagylány kétségbeesetten siratta az ő aranyait, de még jobban meg volt ijedve az apa és sietve kutatta át a szekrényben volt régi kalendáriumokat. Ugyanis az öreg gazda ezeknek a régi kalendáriumok egyikébe tette bele több ezer koronányi bankó készpénzt. Az aranyak eltűntek, de a ropogós bankók megmaradtak régi kalendárium sárgult lapjai között. Gruits káráról jelentést tett a rendőrségnek, a nyomozást meg is indították, de az még mind ez ideig nem vezetett semmi eredményre sem.

— **A selyemgubó ára.** A selyemtenyészési főfelügyelőség értesíti a selyemtenyészőket, hogy a f. évre a gubókat következő árban fogja beváltani: az I. oszt. gubóknak kilóját 2 kor. 20 fillérért, a II. osztályt 1 kor. 20 fill. és a rosszabbakat 20 fillérért. Azonban ily árakra csak az számíthat, a ki az utasítás szerint neveli a selyméréket.

— **Szörnyű öngyilkosság.** Pintér Gyula ó-kanizsai tanító f. hó 15-én ket-ös öngyilkosságot követett el. D. e. 8 óra után osztályából kiment a Tisza partjára, hol jobb halántékon lötte magát, a lövés után a vízbe bukkott. Az öngyilkolás helyét azért választotta így, hogyha a lövés nem sikerült volna, a vízbe esvén vagy ugorván, ott lenne a halálát. A tett színhelyét a kalapjához tűzött névjegye és egy kis vértócsa jelölte; látható a lépesózetes parton a vízbe csuszás nyoma is. Mielőtt iskolájából az öngyilkosság színhelyére ment volna, levelet írt feleségének, a közönségi- és ipartestületi elöljáróságnak és Márton Mátyás plébánosnak. Az ipartestület elnökének azt írta, hogy mint ipartestületi jegyző és mint az ipartestületi betegsegélyező pénztár pénztárosa hosszabb idő óta 2—3 forintnyi összeget vett ki a pénztárból és így a hiányzó pénz oly összegre szaporodott fel, hogy ő azt nem levén képes fedezni, öngyilkossá kell lennie. A közönségi elöljáróságot arra kéri, hogy mivel öngyilkosságát bevállja ne boncolják fel. A feleségének címzett levélben el mondja, hogy a Tisza partján lövi magát jobb halántékán agyon, hogy ha a lövés nem sikerülne, a vízbe ölje magát. Az napreggel sürgönyözött Bajára ipának, hogy még azon a napon okvetlen Ó-Kanizsára jöjjön, ki a délutáni vonattal meg is érkezett és csak itt tudta meg a szörnyű esetet. A holttestet — bár szorgosan keresik — még nem sikerült megtalálni. A betegsegélyező pénztár felügyelő bizottsága dr. Mikosevits Kanut járási főszolgabíró jelenlétében rögtön hozzáfogott a pénztár megvizsgálásához és eddig 379 korona hiányt állapítottak meg; a vizsgálat

tovább folyik. A közönségben általános a részvét a fiatal — még csak 31 éves és gyermektelen — tanító tragikus sorsán.

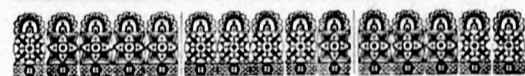
— **Átvihető-e az emberi tuberkulosis állatokra?** Két német állatorvos érdekes kísérletet ejtett meg e kérdés megoldására. Egy 12 hetes borjuba emberi tuberkulosis bacillusokat ojtottak be. A borjun csakhamar betegségi nyomok léptek fel s a beoltás után az állat 18 napra elhullott. A boncolás a halál okául nyirkmirigy-tuberkulózist állapított meg. Hasonló kísérleteket tett egy francia állatorvos is négy borjuval. Rövid idő alatt mind a négy borju elhullott s a boncolás eredménye — mely valamennyinél tuberkulosis konstatait — kétségtelenül igazolta, hogy emberi tuberkulosis állatokra átvihető.

— **Gabona-árak.** Legutóbbi április 18-án tartott, pénteki hetivásárunkon a következő gabona árakat jegyezték métermázsánként:

Buza	—	—	—	8 frt 20 kr.	8 frt 50 kr.
Rozs	—	—	—	6 frt 70 kr.	6 frt 80 kr.
Árpa	—	—	—	5 frt 60 kr.	5 frt 70 kr.
Zab	—	—	—	frt — kr.	6 frt 60 kr.
Kukorica	—	—	—	4 frt 8 kr.	5 frt — kr.

— **Tisztelettel felkérjük azon tisztelt előfizetőinket, akik előfizetéseikkel még hátralékban vannak, hogy kiadói hivatalunkhoz (Egressy-utca 27. sz. a. I. kör) tartozásukat beküldeni sziveskedjenek, miután — rendelkezési tőkénk nincs — nekünk is kötelezettségeink vannak. Vidéki előfizetőink legkönnyebben postautalvánnyal eszközölhetik.**

Felelős szerkesztő: **STOCZEK KÁROLY.**

SZONTAGH PÁL-féle szabadalmazott

„TURUL“

peronospóra-permetező kivethető szélkazánna, mely 1901. évben a kecskeméti gazdasági és iparkiallással kapcsolatban rendezett permetező versenyen **első díjat és aranylevelet** nyert.

A „Turul“ peronospóra-permetező a legerősebb csiszolt vörösréz-ből könnyen kivethető szélkazánna, sárgaréz-ből készült alkatrészekkel: egy oly különlegesség, mely minden már eddig létező permetezőket jóval felülmul.

Szabadkán kizárólag csakis

Bartek Károly művésznél (IV. kör, Damjanloh-utca 614. szám saját házában) kapható.

És csakis nála kaphatók a permetező géprészletek. Elfogad minden javításokat is.

Csakis a »Turul« peronospóra-permetezőt ajánlják ma már, mely kitűnő tulajdonságai-
val minden más permetezőt fölszögessé tesz.

Hirdetések

jutányos áron

felvételnek

lapunk kiadóhivatalában.

